

de gezondheidscommissies gezonden. Is de heer HERMANIDES er wel zeker van, dat de gezondheidsraad niet getracht heeft demonstraties van vlektyphuslijders te organiseeren voor artsen? Dat zulks niet gelukt is, valt te betreuren, doch dat is niet het gevolg van een „leemte” in het staatstoezicht.

Weet de heer HERMANIDES van de rol, die het staatstoezicht gespeeld heeft met betrekking tot de komst van krijgsgevangenen in ons land? Alvorens zich daarover uit te spreken, ware het toch beter geweest na te gaan, wat door het staatstoezicht al of niet verzuimd is geworden en welke taak met name de centrale gezondheidsraad hier te vervullen had.

Over het roodvonk-schandaaltje verleden jaar te Noordwijk aan Zee afgespeeld, zal ik zwijgen. Ik was bij deze zaak slechts zeer zijdelings gemoeid. Misschien ware het ook beter geweest, indien HERMANIDES hierover gezwezen had? Dat er te Noordwijk handelingen gepleegd zijn, die, uit een geneeskundig en zedelijk standpunt bezien, af te keuren zijn, dit wordt niet in twijfel getrokken, doch de heer HERMANIDES gaat wel bijzonder ver, als hij de schuld van dat alles aan het staatstoezicht of liever aan „een systeem dat aanvulling behoeft”, toeschrijft.

Utrecht, 31 Maart 1919.

N. M. JOSEPHUS JITTA.

III.

Aan het verlangen van den heer HERMANIDES op bldz. 991 van het *Tijdschrift* van 29 Maart, om te weten hoeveel artsen hun onderzoekingen in het Centraal Laboratorium laten verrichten, kan makkelijk voldaan worden. Dit zijn er thans ongeveer 1400. Wanneer wij nu met HERMANIDES aannemen, dat er 3200 artsen in Nederland zijn, dan moeten wij dit getal in de eerste plaats verminderen met de niet praktizeerende artsen en in de tweede plaats met hen, die in de groote steden met eigen laboratoria praktijk uitoefenen of die gevestigd zijn in een streek, waarvoor een grootere stad het laboratoriumwerk verricht (bijv. Haarlem en omstreken). Doen wij dit, dan zullen wij van de 3200 ettelijke honderdtallen moeten aftrekken en dan zal men moeten toegeven, dat HERMANIDES het bij zijn navrage toch wel erg ongelukkig heeft getroffen.

Ongetwijfeld is de cliëntèle van het laboratorium nog uit te breiden, maar ook thans kan men toch moeilijk meer spreken van onbekendheid van de geneeskundigen met het bestaan van het laboratorium. Trouwens, hoe zou dit ook mogelijk zijn; want bij de opening van het laboratorium heeft het departement van binnenlandsche zaken aan elken praktizeerenden arts een handig klein boekje gezonden, waarin de noodige inlichtingen over het laboratorium worden verstrekt; maar verder behoeft men toch niet eens een erg trouw lezer van het *Tijdschrift voor Geneeskunde* te zijn, om eenige malen per jaar aan het bestaan en de werkwijze van het centraal laboratorium herinnerd te worden. In tal van artikelen vindt men van de hulp van het laboratorium gewag gemaakt en elk jaar bespreekt de redactie uitvoerig het jaarverslag.

Wanneer HERMANIDES mij de opgave, waarnaar hij zoo benieuwd was, had gevraagd, voordat hij zijn artikel schreef, zou ik hem de bovengenoemde inlichtingen niet onthouden hebben. Ik zou dat niet eens vreemd hebben gevonden, want het lijkt mij een goede gewoonte, om zich, voordat men gaat schrijven, op de hoogte van zijn onderwerp te stellen. Had HERMANIDES dezen toch nog niet verouderden weg gevolgd, dan zou hij als voorbeeld ter staving van zijn betoog zeker niet de bestrijding van den vlektyphus hebben gekozen, want dan had hij geweten, dat juist hierbij door het staatstoezicht op de volksgezondheid in zijn verschillende organen veel en goede leiding is gegeven.

Het goede, der behartiging waardige, dat in zijn beschouwingen voorkomt, heeft nu veel van zijn waarde verloren. Misschien is het zijn bedoeling geweest, door een zoo kwetsbaar betoog aan het staatstoezicht op de volksgezondheid een schoone gelegenheid voor reclame te bieden door hem te bestrijden. Ik hoop, dat het staatstoezicht daarvan een voorzichtig gebruik zal maken, want het zou door uitvoerige mededeelingen aan sommige praktizeerende artsen allermijst een dienst bewijzen.

Utrecht,
31 Maart 1919.

C. W. BROERS,
directeur van het centraal laboratorium.